

1.

Laahâ

sämitiggeest adelum laavâ rievdâdmist

Ovdâskode miärádâs miel

komettuvvoo sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 18 e—18 i, 23 a, 26 b, 26 d, 27 a, 42 a já 42 b §, tagarin ko tain láá 18 e—18 i, 42 a ja 42 b § laavâst 1725/1995, 23 a já 27 a § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 26 b § laavâin 1279/2002 já 853/2020, sehe 26 d laavâst 1279/2002,

rievdâduvvoo 1 — 4, 4 a, 5—16, 18, 18 a, 18 d, 19—25, 25 a, 26, 26 a, 27—31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38—40 ja 40 c §, 5 lovo paječaalâ, 41 §, 6 lovo paječaalâ, 42 já 43 §, tagarin ko tain láá 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 já 40 c § laavâst 1279/2002, 4 a § laavâst 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 já 43 § uáassin laavâst 1279/2002, 9 § uáassin laavâst 626/2011, 16, 18 a, 18 d já 42 § laavâst 1725/1995, 18 § uáassin laavâst 1026/2003, 23 § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 40 § laavâin 1279/2002 já 852/2020, sehe 41 § laavâst 852/2020, sehe

lasettuvvoo laahân uđđâ 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a–m, 43 a já 43 b § sehe lahtos čuávuvávt:

1 loho

Almoliih njuolgâdusah

1 §

Laavâ tárguttâs

Sämmilijn algâalmugin lii jiešhaldâšemvuoigâdвуođâs olášuttem tiet sämmilij päikkikuávlust jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaldâšem ton miel ko taan laavâst já eres laavâin asâttuvvoo. Taan jiešhaaldâšmán kullee pargoi várás sämmiliih jiešhaldâšemvuoigâdвуođâs olášutmáin väljekeh valjâiguin jieijâs aalmugist sämitige.

Sämitigge tuáimá riehtiministeriö haldâttâhsyergist.

2 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs

Staatâ budjetist kalga väridiđ tuárvi storrâ meriruodâ taan laavâst uáivildum pargoj várás.

3 §

Vuoigâdvuotâ merkkejuđ valjâluvâttâlmân

Vuoigâdvuotâ merkkejuđ valjâluvâttâlmân lii ulmust, kote ana jieijâs sâmmilâžžân, toin iávttoin, ete:

1) olmooš jieš teikkâ aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn, ááhust já äijihist teikkâ ááhui já äijihij vanhimijn lii oppâm sâmikielâ vuossâmužžân kiellân; teikkâ

2) aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn lii merkkejum teikkâ lii lamaš merkkejum jienâstemvuoigâdvuodâlâžžân 1. uđđâivemáánu 2027 tâi tast maŋa uárnejum sâmitige vaaljâin.

Valjâluvâttâlmân merkkim iáhtun lii meid, ete taan laavâst asâttum ahan, aalmugjeessânvuotân já aalmugregisterân kyeskee jienâstemvuoigâdvuodâ eres vátámâšah olášuveh.

4 §

Sâmmilij päikkikuávl

Sâmmilij päikkikuávlain uáivilduvvoo lahtosin orroo káártán merkkejum kuávl, mii siskeeld lánuduv, Aanaar já Ucjuv kieldâi kuávluid sehe Suáđigil kieldâst orroo Laapi palgâs kuávl.

4 a §

Haldättâhriävtálij siättusij heiviittem

Sämitiigán já ton toimâorganáid heiviittuvoo haldättâhlaahâ (434/2003), virgeomâháí tooimâ almosvuodâst adelum laahâ (621/1999), arkkádâhlaahâ (831/1994) já laahâ šledgâhámásii ášástâlmist virgeomâhâštooimâst (13/2003), jis taan laavâst ij nubenáál asâttuu.

2 Ioho

Sämitige pargoh

5 §

Sämitige almolâš toimâväldi

Sämitige pargon lii meridiđ sämmilij jieijâs kielân, kulttuurân já sajattâhân algâaalmugin kyeskee aašijn já hoittáđ toid kullee pargoid. Eres aašijn sämitigge oovded sämmilij jiešmeridemvuoigâdvuodâ olášume.

Sämmilij jiešmeridemvuoigâdvuodâ olášuttem várás sämitigge uásalist ráđádállâm- já oovtâsttoimâmkenigâsvuodâ miäldásávt 9 §:st uáivildum aašij valmâštâlmân já miärádâsâi tohâmân. Pargoidis kullee aašijn sämitigge puáhtá toohâđ alguid já iävtuttâsâid virgeomâháid sehe adelid čäikkámušâid, ovdediđ já haldâšid sämikulttuur sehe mieđettiđ ruttâdem.

Sämikielâ já -kulttuur paijeentoollâm já ovdedem turvim várás sämitigge tuáimá sämimáttááttâs já -škovlim äššitobden já parga ubâlâšvuottân toi ovdedem pyerrin.

Jieijâs toimâváaldán kullee aašijn sämitigge kiävttä meridemväldi tienuuvt ko tot taan laavâst tâi sierâ eres laavâin asâttuvvoo.

Jieijâs pargoid kullee aašijn sämitigge kalga jieijâs peeleeest turvid vuáđuvuoigâdvuodâi já olmoošvuoigâdvuodâi olášume. Sämitigge kalga kohtâliđ puoh ulmuid oovtviärdásávt já suhâpeelij täsiáárvu oovdedmáin ton miel ko lavvâin tärhibeht asâttuvvoo.

Sämitigge nannee tooimâs várás pargo-oornig.

6 §

Sämmilij ovdâstem

Sämitigge oovdâst sämmilijd aalmugliijn já aalmugijkoskâsijn pargoin.

7 §

Muštâlus

Sämitigge ráhtá jyei ive ovdâskoodán muštâlus tast, mii merhâšitteid lii tábáhtum sämmilijd kyeskee aašij ovdánmist. Muštâlus puáhtá siskeldiđ iävtuttâsâid tooimâin, moh annojeh sämmilij vuoigâdvuođâi turvim várás.

8 §

Meriruudâi jyehim

Sämitigge meerrid sämitige jieijâs tooimân čujottum ruudâi kiävtust. Sämitige miärádâsân ruudâi kiävtust jieijâs tooimân ij uážu uuccâđ nubástus väidimâin.

Sämitigge meerrid sämitige peht mieđettum torjuin. Pargo hoittáadijn sämitigge tuáimá staatâiševirgeomâhâžžân. Sämitige peht mieđettum torjuuh kalgeh kulluđ sämmilij kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaldâšem olán. Staatâräädi asâttâssáin puáhtá adeliđ tärhibijd njuolgâdusâid sämitige peht mieđettum torjui jyehimân kyeskee monâttâlmijn.

Sämitige mieđettem torjuid heiviittuvvoo staatâtoorjâlaahâ (688/2001).

9 §

Oovtâsttoimâm- já ráđádâllâmkenigâsvuotâ

Virgeomâhááh já iäráseh, kiáh hoittájeh almos haldâttâhtooimâid, ráđádeleh sämitiggijn talle ko valmâštállâmnáálá láá laavah, haaldâtliih miärádâsah já eres tooimah, main sáttá leđe eromâš merhâšume sämmilijd, viggâmuššân peessâđ ohtsâšibárdâsân sämitiggijn tai finniđ sämitige mietâmâš ovdil miärádâs toohâm. Oovtâsttoimâm- já

ráđádállámkenigâsvuotâ kuáská sámmilij päikkikuávlust olášuttum tâi vaikuttâsâidis peeleeest toho ollee toimáid já eres toimáid, moh vaigutteh eromâšávt sámmilij kielân tâi kulttuurân teikkâ sii sajattâhân tâi vuoigâdвуođáid algâaalmugin, moh kyeskih:

- 1) eennâmvijđoduvâi kevttimân;
- 2) staatâeennâm, suojâlemkuávlui já meccikuávlui tipšomân, kevttimân, suojâlemtoomâi olášutmân, laigutmân já luovâtmân;
- 3) kuáivuttâhmineraalijd siskeldeijee kávnusij ucâmân já kávnusijguin ávhástâlmân sehe staatâ eennâm- já čäcikuávluin tábáhtuvvee kolletoidemân;
- 4) sámmilij kulttuurháámán kullee iäláttâs lahâaasâtlíi teikkâ haaldâtlíi rievđâdmân;
- 5) luándu maanġâhámásâšvuođâ já šonġâdâhnuvástus kiedâvuššee toimáid;
- 6) sâmikielâlii arâšoddâdem sehe sâmikielâlii já sâmikielâ máttááttâs oovdedmân;
- 7) sâmikielâlij sosiaal- já tiervâsvuotâpalvâlusâi olášutmân já oovdedmân;
- 8) sâmitige resursij já eres toimâmiävtui turviimân já oovdedmân; teikkâ
- 9) eres ton sullâsii áášán, mii vaaigut sámmilij kielân, kulttuurân teikkâ sii sajattâhân tâi vuoigâdвуođáid algâaalmugin.

9 a §

Sámmilij vuoigâdвуođái huámmâšumán vâldim virgeomâhái já iärásij, kiäh hoittájuh almos haldâttâhpargoid, tooimâst

Virgeomâhááh já iäráseh, kiäh hoittájuh almos haldâttâhpargoid, kalgeh 9 §:st uáivildum tooimâid vuáváádijnis já olášutdijnis toi vuovijguin moh láá kevttimnáál:

- 1) ovdediđ sâmikielâi paijeentoollâm já ovdedem sehe sámmilij vuoigâdвуođâ já iävtuid paijeentoollâđ já ovdediđ jieijâs kulttuur, iärrás lasseen jieijâs ärbivuávâlijd iäláttâsâid; já
- 2) kepidiđ jieijâs tooimâin šaddee negatiivlijd vaikuttâsâid sâmikieláid sehe sámmilij vuoigâdвуođáid já iävtuid paijeentoollâđ já ovdediđ sii jieijâs kulttuur, iärrás lasseen sii jieijâs ärbivuávâlijd iäláttâsâid.

9 b §

Monâttállâm oovtâsttoimâm já ráđádâlmij ääigi

Virgeomâhááh já iäráseh, kiäh hoittájuh almos haldâttâhpargoid, almotteh sämitiigán nuuvt tooláá ko máhđuláš talle ko sij algâtteh porgâđ 9§:st uáivildum ašijguin. Jis koččâmuš lii jotkuuvâšluándusii tooimâst, te almottâs kalga toohâđ puorijn aigijn ovdil ráđádâlmij ornim. Virgeomâhááh já iäráseh, kiäh hoittájuh almos haldâttâhpargoid, almotteh sämitiigán, ete mon meripeeivi räi sämitigge kalga almottiđ haalust ráđádállâđ ääšist. Meriäigi kalga leđe kuáhtuláš já tast puáhtá väldiđ huámmášumán ääši huápulâšvuodâ.

Tilálâšvuodâ kevtihánnáá kyeđđim ij eesti virgeomâháid tai iärásijd, kiäh hoittájuh almos haldâttâhpargo, juátkiđ ääši kiedâvuššâm.

Sämitiggeest lii vuoigâdvuotâ finniđ kirjâlii čielgiittâs ääšist iärrás lasseen 9 a §:st uáivildum aašijn já tooid lohtâšuvvee vuávámijn ovdil ráđádâlmijd. Sämitiigán kalga väridiđ kuáhtulii ääigi ráhtádâttâđ ráđádâlmáid. Oovtâsttoimâm kalga pieijâđ joton já ráđádállâđ kalga vavettes mieláin já rievtišáigásávt nuuvt, et ääši loppâpuátusân lii máhđulâšvuotâ vaiguttiđ ovdil ääši čuávdim.

Tohhum ráđádâlmijn kalga čäälliđ pevdikirje. Pevdikiirján čállojuh uásipeelij uáinuh ääšist sehe ráđádâlmij loppâpuáđus.

3 loho

Toimâpaje, toimâorgaaneh já toimâm

10 §

Jesâneh já toimâpaje

Sämitiigán kuleh 21 jesânid já nelji värijeessân, moh väljejuvvojuh sämitige valjâiguin neelji ive toimâpaje áaigán, mii álgá valjâive juovlámáánu 1 peeivi. Sämitiggeest kalgeh leđe ucemustáá kyehti jeessân já ohtâ värijeessân lánuduv, Aanaar já Ucjjuuvâ kieldâst sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Loopah 13 jesânid väljejuvvojuh jienâmere vuáđuld, kuittâg tienuuvt, ete ucemustáá vittâ jeessân kalgeh leđe sämmilij päikkikuávlust.

Staatâräädi meerrid sämitige vaaljâi puátusij vuáduľd sämitige jesânijd já värijesânijd sii toimáid, miedeet táttum vuáduľd iäru tooimâst já meerrid mainâšum vaaljâi puátusij vuáduľd uđđâ jeessân já värijeessân ton sajan, kote lii valjâpaje ääigi joskâm jeessânvuodâ teikkâ värijeessânvuodâ.

Jis sämitige jeessân teikkâ värijeessân moonât 22 §:st uáivildum valjâtohalâšvuodâ toimâsis, staatâräädi kalga sämitige alguu vuáduľd páhudiđ, et taan ulmuu luáttámuštoimâ lii joskâm.

11 §

Sämitige saavâjođetteijee já värisaavâjođetteijeeh

Sämitigge väljee jieijâs juávhust saavâjođetteijee já kyehti värisaavâjođetteijee. Valjiimist kalga tállán almottiđ riehtiministeriön.

Saavâjođetteijee já värisaavâjođetteijeeh tuáimih jieijâs pargoost olesáigásávt.

12 §

Čuákkimij čuákánkoččom

Sämitige čuákkim meerrid čuákkimijdis tolâmist. Čuákkim kalga ton lasseen koččod čuákán, jis saavâjođetteijee teikkâ stivrâ ana tom tárbulâžžân teikkâ kuálmádâs jesânijin nuuvt váátá tiäťu ääši kiedâvuššâm várás.

Jis sämmilij päikkikuávlú kieldâst tai kuávlust väljejum jeessân ij pyevti uásálistiđ čuákkimân, te suu sajan kalga koččod siämmáá kieldâst tai kuávlust väljejum värijeessân.

13 §

Sämitige stivrâ

Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrâ, mast lii saavâjođetteijee já kyehti värisaavâjođetteijee sehe enâmustáá vittâ eres jeessân. Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrân kyehti värijeessân. Valjiimijn kalga tállán almottiđ riehtiministeriön.

Valjâive tuáimee stivrâ juátká jieijâs tooimâst tassaaš, ko uđđâ stivrâ lii vaaljâi maŋa väljejum.

Stivrâ valmâštâl aašijd sämitige čuákkimân já olášut sämitige miärádâsâid tienuuvt ko pargo-oorinigist tärhibeht meriduvvoo.

Sämitige pargo-oorinigist lii máhđulâš meridiđ stivrâ jeessân olesáigásâšvuodâst.

Sämitige stivrâ jesânin tâi värijesânin ij pyevti leđe valjâlâvdikode tâi nubástusuuccâmlâvdikode jeessân tâi värijeessân.

14 §

Eres toimâorgaaneh

Sämitigge aasât jieškote-uv valjâpaje aalgâst valjâlâvdikode 4 lovvoost uáivildum vaaljâi várás. Sämitigge puáhtá asâttiđ meid eres toimâorgaanijd sämmilij jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaaldâšmân kullee aašij tipšomân.

Sämitige valjâluvâttállâmaašij nubástusuuccâmlâvdikoddeest (nubástusuuccâmlâvdikodde) asâttuvvoo 5 lovvoost.

15 §

Toimâvääldi kevttim

Sämitige čuákkim sehe stivrâ já eres toimâorgaaneh kevttih sämitiigán kullee toimâvääldi ton mielđ ko taan laavâst asâttuvvoo já sämitige pargo-oorinigist meriduvvoo.

Sämitige čuákkim meerrid prinsiiplávt merhâšittee já vijdáht vaigutteijee aašijn, jis ääši huápulâšvuodâ tiet ij eres čuávu.

Toimâvääldi ij uážu sirded 5 § 6 momentist, 7 §:st, 10 §:n 3 momentist, 11—14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 ige 41 §:st uáivildum aašijn.

16 §

Toimâttuvah já pargoviehá

Sämitiggeest láá toimáttuvah sehe virge- já pargosopâmuškoskâvuodâlâš pargoviehá ton mielđ ko ton ääšist sämitige pargo-ornigist tárhibeht meriduvoo. Sämielâ toimáttuvâst asáttuvoo sierâ.

Sämitige virgeulmuid, virgijd já virgekoskâvuotân heiviittuvoo, mii staatâ virgeulmuin, viirgijn já virgekoskâvuodâst asáttuvoo já meriduvoo.

Pargovievâ palvâluskoskâvuodâ iävtuin já toi miärášuumist lii siämmáánáál vyeimist, mii staatâ palvâluskoskâvuodâ iävtuin já toi miärášuumist asáttuvoo, meriduvoo teikkâ suáppoo.

17 a §

Čuákkimân uásálistem teknisii tiäđusirdemvyevi kevttimáin

Sämitige pargo-ornigist puáhtá meridiđ, ete čuákkimân puáhtá uásálistiđ kevttimáin videoráđádállâm teikkâ eres hiäivulii teknisii tiäđusirdemvyevi.

Pargo-ornigist puáhtá adeliđ tárhibijd miärádâsâid monâttâlmist, moh nuávdittuvvojeđ teknisii tiäđusirdemvyevi kevtidijn.

17 b §

Aalgâvuoigâdvuotâ

Ucemustáá kyevtičyeđe vittlov sämmiliist, kiäh lijjii merkkejum majemustáá toimáttum sämitiggevaaljâin jienâstemvuoigâdvuodâlâžžân, lii vuoigâdvuotâ toohâđ sämitiigán alguu sämitige pargoid kullee ääšist.

Tárhibeh miärádâsah monâttâlmist, moh nuávdittuvvojeđ aalgâvuoigâdvuodâ kevttimist, já alguu kiedâvušmist adeluvvojeđ pargo-ornigist.

18 §

Aašij kiedâvuššâm

Sämitige čuákkim já eres toimâorgaan lii meridemváldálâš, ko saavâjođetteijee teikkâ värisaavâjođetteijee já ucemustáá peeli eres jesânijñ láá mielđi.

Sämitige já ton asâtem toimâorgaan jeessân lii iästulâš uásálistiđ taggaar miärdâs tohâmân, mii kuáská persovnlávt sunjin teikkâ suu haldâttâhlaavâ 28 § 2 momentist uáivildum aldahuálkán teikkâ tagarân siämmáá ceehi 3 moomeent mielđ paldâlistoo ulmui.

Ääših čuávdojeh sämitigeest eenâblohomiärdâssáin. Jis jienah maneh táásá, te saavâjođetteijee jienâ čuávdá. Vaaljâin kiäččoo, et tot kote uázžu enâmustáá jienâid šadda väljejum. Jis jienah maneh táásá, te vyerbi čuávdá.

3 a loho

Reekkigtuálu já tilitärhistem

18 a §

Reekkigtuálu

Sämitige reekkigtuálun já reekkigtuálulooppâtmân heiviittuvvoo ton lasseen, mii taan laavâst asâttuvvoo, reekkigtuálulaahâ (1336/1997).

18 d §

Tilitärhistemmuštâlus

Nubenáál ko tilitärhistemlaavâ (936/1994) 3 lovo 6 §:st lii meriääigist asâttum, tilitärhistejee kalga adelid jješkode-uv tilipaajeest vyesimáánu loopâ räi sämitige stiivrân kirjálíi tilitärhistemmuštâlus, mii kalga, ton lasseen mii tilitärhistemlaavâst asâttuvvoo, siskeldiđ ciälkkámuš tast, ete láá-uv toimâmuštâlusâst staatâtorjuu kevttimist adelum tiäđuh riehtâ.

4 loho

Sämitige vaaljah

19 §

Valjâihe já valjâpirrâdâh

Sämitige vaaljâi várás staatâ lii ohtân valjâpirrâdâhhân.

Sämitige vaaljah toimâttuvvojeh jyehi niäljád ive (valjâihe).

20 §

Valjâlâvdikodde

Valjâlâvdikodde meerrid ucâmuš vuáđuld ulmuu merkkiimist valjâluvâttâlmân já ráhtá valjâluvâttâllâm. Valjâlâvdikodde olášut sämitige vaaljâid tienuuvt ko taan laavâst asâttuvvoo.

Valjâlâvdikoodán kuleh saavâjođetteijee já kuttâ eres jeessân, main juáhháast lii persovnláš värijeessân. Valjâlâvdikoddeest kalga leđe jeessân já värijeessân Aanaar, Ucjuv já länuduv kieldâin sehe Suáđigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Valjâlâvdikoddeest kalga meid leđe säämi kielâlaavâ (1086/2003) 3 § 1 saajeest uáivildum sämikielâi äššitubdâmuš.

Sämitige stiivrâ jeessân tâi värijeessân teikkâ nubástusuuccâmlâvdikode jeessân ij pyevti leđe valjâlâvdikode jesânin ige värijesânin.

21 §

Jienâstemvuoigâdvuotâ

Sämitige valjâluvâttâlmân merkkim iähtun lii ulmuu aassâmsaajeest peerusthánnáá ton lasseen, mii 3 §:st asâttuvvoo, ete olmooš tiävdá majemustáá valjâtoimâttâs majemuu

peeivi 18 ihheed já ete sun lii Suomâ aalmugjeessân teikkâ sust lii olgoennâm aalmugjesânin lamaš päikkikielâlaavâst (201/1994) uáivildum päikkikielâ Suomâst talle, ko ucâmuš valjâluvâttâlmân vâldimist kalga majemustáá ráhtid.

22 §

Valjâtohálâšvuotâ

Sämitige vaaljâin lii valjâtohálâš jyehi jienâstemvuoigâdвуođâlâš, kote lii miettâm iävtukkâssân já kote ij lah vááijuvvâldâlâš.

lävtukkâssân ij pyevti leđe valjâlävdikode teikkâ nubástusuuccâmlävdikode jeessân teikkâ värijeessân.

23 §

Valjâluvâttâllâm

Valjâlävdikodde ráhtá jienâstemvuoigâdвуođâlijn ulmuin valjâluvâttâllâm. Valjâlävdikodde lii valjâluvâttâllâm registertuálee.

Valjâluvâttâlmân merkkejuvvo kieldâi miel puustavoornigân jyehi jienâstemvuoigâdвуođâlii nommâ já persovntubdâldâh sehe päikkikielâ já čujottâs, jis toh láá tiäđust. Valjâlävdikodde uázžu kevttiđ aalmugtiätuvuáhâdudv tiäđuid valjâluvâttâllâm ráhtimist. Päikkikielâ já čujottâs ij kuittâg uážu merkkiđ valjâluvâttâlmân, jis taid tiäđuid kalga virgeomâhái tooimâ almosvuođâst adelum laavâ 24 § 1 moomeent 31 saje miel toollâđ syeligâsâst teikkâ jis ulmuu peht aalmugtiätuvuáhâdâhân lii vyerkkejum aalmugtiätuvuáhâdudvâst já Digi- já aalmugtiätuvirgâdudv visâsmittempalvâlusâin adelum laavâ (661/2009) 36 §:st uáivildum torvokiäldu.

Valjâluvâttâlmân kalga ucâmuš vuáđuld vâldiđ jienâstemvuoigâdвуođâlii ulmuu. lähtun valjâvuoigâdвуođâi kevttimân aldemui čuávuvái sämitige vaaljâin lii, ete ucâmuš tahhoo majemustáá valjâivveest oovdeb čohčâmáánu loopâ räi.

Oovdeb vaaljâin valjâluvâttâlmân merkkejum olmooš váldoo valjâluvâttâlmân ucâmušttáá, jis sun tiävdá vyeimist lejee laavâst asâttum valjâluvâttâlmân merkkim

iävtuid. Olmooš ij kuittâg merkkejuu valjâluvâttâlmân, jis sun almoot valjâlâvdikoodán, et ij haalijd merkkejuđ toos. Valjâluvâttâllâm ráhtim ohtâvuodâst valjâlâvdikodde puáhtá jieijâs alguu vuáđuld väldiđ ton lasseen huámmášumán 1. peeivi uđđâivemáánu 2027 tâi tast maņa uárnejum sämitige vaaljâin valjâluvâttâlmân merkkejum jienâstemvuoigâdвуođâlii ovdebái vaaljâi maņa jienâstemvuoigâdвуotâahan olláám päärni já 21 §:st asâttum äigimudo räi jienâstemvuoigâdвуotâahan ollee päärni. Taggaar ulmuu puáhtá kuittâg väldiđ valjâluvâttâlmân eskin tast maņa, ko sun lii kirjálávt almottâm valjâlâvdikoodán, ete sun ana jieijâs sämmilâžžân 3 §:n 1 moomeent miäldásávt.

Valjâlâvdikodde nannee já vuáláćáálá valjâluvâttâllâm majemustáá valjâivveest ovdebáá juovlámáánu majemuu peeivi. Valjâlâvdikode miärádâsân valjâluvâttâllâm nonniimist ij uážu uuccâđ nubástus väidimáin.

24 §

Almottâskorttâ já miärádâs

Valjâlâvdikodde ráhtá jyehi valjâluvâttâlmân valdum ulmust almottâskoortâ, mast čielgih jienâstemvuoigâdвуođâlii ulmust valjâluvâttâlmân valdum tiäđuh, valjâluvâttâllâm uáinimnáálá toollâm, vaaljâin jienâstem sehe valjâpeeivi já 31a §:st asâttum vuoigâdвуotâ jienâstiđ valjâpeeivi ääigi, já valjâlâvdikode čujottâs.

Valjâlâvdikodde vuolgât almottâskoortâ jyehi jienâstemvuoigâdвуođâlâžžân, kiän čujottâs lii tiäđust, puorijn aigijn ovdil valjâluvâttâllâm pieijâm uáinimnáál.

Valjâlâvdikode miärádâs tast, et olmooš ij merkkejuu valjâluvâttâlmân, siämmáánáálá ko miärádâs, moin valjâlâvdikodde lii kuáđđám tuđhâhánáá ulmuu táátu valduđ valjâluvâttâlmân teikkâ almottâs, et ij haalijd merkkejuđ toos, vuolgâttuvvoo áášán kullee ulmuid puorijn aigijn ovdil valjâluvâttâllâm pieijâm uáinimnáálá.

25 §

Valjâluvâttâllâm uáinimnáálá toollâm

Valjâlvâdikodde aasât valjâluvâttâllâm teikkâ tast orroo tiäđuid eereeb persovntubdâlduvâid uáinimnáálá nuuvt, ete uáinimnáálá tolâmân kyeskee ääigi nuhâmist lii ääigi vaaljâi tooimâtmân ucemustáá kuttâ mánuppaje.

Valjâluvâttâllâm tuálloo uáinimnáálá 10 mañalâs argâpeeivi, eereeb lávurduv.

Valjâluvâttâllâm uáinimnáálá tolâmist nuávdittuvoo, mii haldâttâhlaavâ 62 §:st asâttuvoo almolii tiättunaddelmist, jis taan laavâst ij nubenáál asâttuu.

25 a §

Valjâluvâttâllâm almosvuotâ

Juáhháást lii vuoigâdvuotâ uápásmuđ valjâluvâttâlmân já ton ráhtimân lohtâseijee äššikirjijđ ton ääigi, ko valjâluvâttâllâm tuálloo uáinimnáálá. Valjâluvâttâllâm já ton ráhtimân lohtâseijee äššikiirjijđ ij uážu adelid̄ kopijistemnáálá teikkâ kuvvimnáálá ige tain uážu adelid̄ kopioid. Valjâluvâttâlmân merkkejum ulmust lii kuittâg vuoigâdvuotâ finniđ nuuvtá váldus sust valjâluvâttâlmân valdum tiäđuin. Äššiuásálii vuoigâdvuodâst finniđ tiäđu ääši kiedâvušmân lohtâseijee äššikiirjijn asâttuvoo virgeomâhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâ 11 §:st.

Valjâluvâttâllâm sehe tagarijđ valjâluvâttâllâm ráhtimân lohtâseijee äššikiirjijđ, moh siskeldeh tiäđuid ulmuu etnisii algâpuátimist, kalga toollâđ syeligâsâst eres ko 1 momentist uáivildum ääigi. Syeligâsâsttoollâmkenigâsvuotâ ij eesti tiäđu adelem sämitiigán sämitige toimâorganij jesânij já värijesânij valjim teikkâ aalgâvuoigâdvuodâ kevtim čielgim várás ige toos, kote taarbâš tiäđu jienâstemvuoigâdvuodâs čielgim várás.

Valjâluvâttâllâm ráhtimân lohtâseijee äššikiirjij almosvuodâst asâttuvoo virgeomâhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâst.

25 b §

Valjâluvâttâllâm feeilâ tivvoo

Valjâlvâdikodde puáhtá tivvoođ feeilâ valjâluvâttâlmist jieijâs alguu teikkâ jienâstemvuoigâdvuodâlii vátámâš vuáđuld. Vátámâš kalga kuittâg toohâđ 14 peeivi siste

valjâluvâttâllâm uáinimnáálá tolâmân kyeskee ääigi nuhâmist. Nubástusâid kalga toohâđ majemustáá kyehti mánuppaje ovdil valjâtoimâttâs algâtem.

Jis olmooš lasettuvvoo valjâluvâttâlmân, te sunjin kalga ájâttâlhánnáá vuolgâttiđ 24 §:st uáivildum almottâskoortâ.

Jis valjâluvâttâllâm puástu merkkim tivoduvvoo, te tivomist kalga ájâttâlhánnáá almottiđ áášán kullee ulmui, peic jis tot lii čielgâsávt taarbâšmettum.

26 §

Vuoigimvátámâš valjâluvâttâlmân kyeskee miärádâsâst

Kote arvâl, et sun lii rievttitáá kuođđum meddâl valjâluvâttâlmist, uázžu vaattâđ valjâluvâttâlmân kyeskee miärádâsân vuoigim valjâlâvdikodeest. Valjâlâvdikoodán čujottum vuoigimvátámâš kalga toimâttiđ valjâlâvdikoodán 14 peeivi siste valjâluvâttâllâm uáinimnáálá tolâmân kyeskee ääigi nuhâmist.

Jis valjâlâvdikoodán toimâttum vuoigimvátámâš lii puáttám meriääigist nubástusuuccâmlâvdikoodán, te vuoigimvátámâš ij kuođđuu tuđhâhánnáá. Vuoigimvátámâš kalga ájâttâlhánnáá toimâttiđ nubástusuuccâmlâvdikodeest valjâlâvdikoodán.

Jis valjâlâvdikode meerrid, et olmooš váldoo valjâluvâttâlmân, te valjâlâvdikode vuolgât sunjin ájâttâlhánnáá 24 §:st jienâstemvuoigâdvuođâlijd uáivildum almottâskoortâ.

Nubástusucâmist vuoigimvátámâšân kyeskee miärádâsân asâttuvvoo 41 I §:st.

26 a §

Jienâstem nubástusuuccâmorgaan miärádâs vuáđuld

Ulmui, kote ovdil jienârekinistem algâtem čáittá valjâlâvdikoodán tâi valjâpeeivi ääigi valjâtoimâkoodán nubástusuuccâmorgaan laavâvuáimálii miärádâs jieijâs jienâstemvuoigâdvuođâst, väriduvvoo tilálâšvuotâ finniđ valjâáššikiirjijđ já jienâstiđ.

Olmooš lii kenigâs luovâttiđ valjâlâvdikoodán tâi siämmaánáálá valjâtoimâkoodán miärádâs tâi ton rievtsin tuođâstum kopio, vâi äšši merkkejuvvo valjâluvâttâlmân.

27 §

lävtukkâsasâttem já äävtukkâsluvâttällâm

Sämitige valjâid uázžu asâttid äävtukkâs ucemustáá kuulmâ jienâstemvuoigâdвуođâlii vuáđudem väljejejeeservi, mast kalgeh leđe äššiolmooš já väriäššiolmooš.

Jieškote-uv jienâstemvuoigâdвуođâlâš uázžu uásâlistid tuše oovtâ äävtukkâs aasâtmân. Jis olmooš kulá kyevti teikkâ eenâb väljejejeesiärvân, te valjälävdikodde kalga meddâlistid suu noomâ puoh väljejejeeseervijn.

Väljejejeeservi kalga toohâđ äävtukkâsucâmuš valjälävdikoodân majemustáá 31. peeivi já toos kyeskee tievâsmitmijd majemustáá 27. peeivi ovdil valjâtoimâttâs algâttem.

Valjälävdikodde kalga rähtid äävtukkâsluvâttällâm majemustáá 21. peeivi ovdil valjâtoimâttâs algâttem. lävtukkâsluvâttällâm kalga almostittid, vuolgâttid valjääššiuilmuid já toollâđ vaaljâi ääigi uáinimnáálá.

Valjälävdikode miäradâsân äävtukkâsluvâttâlmist ij uázžu uuccâđ sierâ nubâstus.

28 §

Valjâtoimâttâs

Sämitige vaaljah toimâttuvvojeh porgemáánu majemuu oles oho vuossaargâst älgée kuudâ oho ääigi. Vaaljah toimâttuvvojeh poostâ peht teikkâ maaccâtmâin jienâstemliipu mudoi ko poostâ peht valjälävdikode almottem sajan. Vaaljah toimâttuvvojeh sämmilij päikkikuávlust meid valjâpeeivi jienâstmin.

Vaaljâi tooimâtmist kalga almolávt kulluuttid.

29 §

Valjääššikirjeh

Valjälävdikodde kalga ájättálhánnáá valjâtoimâttâs älgim maŋa tuođâštum vyevi mielđ toimâttiđ jyeŋi jienâstemvuoigâdvuođâlâžân, kiân čujottâs lii tiäđust, valjälävdikode stemppâlistem jienâstemliipu, valjâkooveert, vuolgâttâsreeivâ, vuolgâttâskooveert, iävtukkâsluvâttállâm já jienâstemravvu (valjääššikirjeh).

Jienâstemvuoigâdvuođâlâžân, kote ij lah poostâ peht finnim valjääššikiirjijđ teikkâ kiäst toh monnii suujâst mudoi váiluh, kalga väridiđ mahđulâšvuođâ finniđ valjääššikiirjijđ valjälävdikode toimâttuvâst, valjâpeeivi monnii jienâstemsaajeest teikkâ valjälävdikode almottem eres saajeest.

Jienâstemravvust kalga mainâšiđ valjälävdikode toimâttuv já eres soojij, kost valjääššikiirjijđ puáhtá finniđ já kuus taid puáhtá toimâttiđ, kollimčujottâsâid já áávuorroomaagijđ sehe valjâpeeivi jienâstemsoojij kollimčujottâsâid já áávuorroomaagijđ.

30 §

Jienâstem poostâ peht

Jienâstemvuoigâdvuođâlâš puáhtá kevttiđ jienâstemvuoigâdvuođâs, ko lii finnim valjääššikiirjijđ. Jienâsteijee kalga čielgâsávt merkkiđ jienâstemliipun ton iävtukkâs nummeer, kiân pyerrin sun addel jienâs.

Jienâstem lii tohhum, ko jienâstemvuoigâdvuođâlâš lii tuođâštum vyevi mielđ kuáđđám poostâ jođettemnáál toppum valjâkooveert, mii siskeeld jienâstemliipu já suu tevdim já vuáláčáállim valjälävdikoodán čujottum vuolgâttâskovertân toppum vuolgâttâsreeivâ. Jis jienâsteijee lahta fáárun almottâskoortâs, te sun ij taarbâš merkkiđ vuolgâttâsreeivân muide ko jieijâs vuáláčáállus.

Ovdil jienârekinistem algâtem valjälävdikoodán poostâ peht puáttám jienah váldojeh huámmášumán jienâi rekinistmist.

31 §

Jienâstem maaccâtmáin vuolgâttâsreeivâ valjâlâvdikoodán eres vuovvijn ko poostâ peht

Jienâstemvuoigâdvođâlâš tâi suu valduuttem olmooš puáhtá macâttiđ 30§:st uáivildum valjâáššikiirjijd vuolgâttâskooveert siste meid valjâlâvdikode toimâttâhân teikkâ valjâlâvdikode almottem eres sajan vaaljâi niäljád oles oho vuossaargâ já kuudâd oles oho pasepeeivi koskâsii ääigi sehe valjâpeeivi ääigi mon peri jienâstemsaje valjâtoimâkoodán.

Valjâlâvdikodde kalga huolâttiđ tast, ete ton toimâsoojijd já eres soojijd, maid tot lii almottâm, kuodđum valjâáššikirjeh siäiluduvvojev tienuuvt, et toi valjâsyeligâsvuotâ lii torvoost, já ete toh toimâttuvvojev torvolávt valjâlâvdikode Aanaar toimâttâhân ovdil jienârekinistem algâttem.

31 a §

Valjâpeeivi jienâstem

Valjâpeeivi jienâstem uárnejuvvoo vaaljâi toimâttem kuudâd oho pasepeeivi.

Valjâpeeivi jienâstem toimâttuvvoo siämmáa ääigi puoh sämmilij päikkikuávlú kieldâin. Jieškodde-uv kieldâst lii ucemustáa ohtâ jienâstemsaje.

Jienâstemvuoigâdvođâlâš uázžu jienâstiđ 31 g §:st uáivildum vuovvijn tuše ton sämmilij päikkikuávlú kieldâst, mii lii merkkejum valjâlúvâttâlmân suu päikkikielâdân.

Jienâstem kalga orniđ tienuuvt, ete valjâsyeligâsvuotâ siäilu.

31 c §

Valjâtoimâkodde

Valjâlâvdikodde kalga puorijn aigijn ovdil vaaljâid asâttiđ jieškote-uv jienâstemsaje várás valjâtoimâkode, moos kuleh kulmâ jeessân já ucemustáa kyehti väríjeessân tienuuvt, ete ohtâ valjâlâvdikode jeessân já suu persovnlâš väríjeessân lává valjâtoimâkode jesânin já väríjesânin. Sâmitige vaaljâi iävtukkâs ij pyevti leđe valjâtoimâkode jesânin teikkâ väríjesânin.

Valjâtoimâkode saavâjođetteijen tuáimá valjâlâvdikode ovdâsteijee jeessân. Valjâtoimâkodde väljee táárbu miel värísaavâjođetteijee jieijâs juávhust.

Valjâtoimâkode lii meridemvâldâlâš talle, ko tast láá kulmâ jeessân.

31 h §

Valjâpeeivi jienâstem nuuhâm já valjâpevdikirje

Valjâpeeivi jienâstem nuuhâm maŋa valjâtoimâkode kalga huolâttiđ tast, ete seilejum valjâurná já jienâstemmerkkiimijd siskeldeijee jienâstemkuávlun valjâluvâttállâm sehe máhđulávt valjâtoimâkoodán kuodđum vuolgâttâskoverteh toimâttuvvojeh valjâsyeligâsvuođâ siäilum tááhust torvolávt já tušij tiet ájâttâlhánnáá valjâlävdikode Aanaar toimâttâhân. Ton lasseen valjâtoimâkode kalga huolâttiđ seilimpiergâsij tuššâdmist tállán urná seilim maŋa. Valjâlävdikode kalga huolâttiđ valjâurná já jienâstemkuávlun valjâluvâttállâm siäilutmist torvolii saajeest jienârekinistem algâttem räi.

Valjâtoimâkode kalga ton lasseen huolâttiđ tast, ete valjâpeeivi jienâstmist tuálloo pevdikirje, moos merkkejuvoo:

- 1) peivi sehe tijmeääigih, kuás valjâpeeivi jienâstem aalgij já kuás ton nuuhâm kulluuttui;
- 2) valjâtoimâkode jesâneh já värijesâneh, kiäh lijji mielđi;
- 3) valjâišedeijeeh sehe jienâsteijei jieijâs valjim išedeijeeh; sehe
- 4) jienâstâm ulmui lohomeeri.

32 §

Jienâstem tipšolâjádâsâst já pääihist

Ulmuh, kiäh láá tipšomnáálá sämmilij päikkikuávlun sajadum lájádâsâst sehe ulmuuh, kiäh sämmilij päikkikuávlust láá tipšomnáálá jieijâs pääihist já kiäh iä mudoi pastaččii jienâstiđ epikuáhtulij vaigâdvuođâittáá, uázžuh jienâstiđ tipšosajestis.

Tipšosaajeest jienâstem várás valjâlävdikode meerrid valjâpargen já suu väriolmožin tom jeessân já värijeessân, kiäh ovdâstává áášânkullee kieldâ valjâlävdikodeest.

Valjâpargee väriolmožin puáhtá nomâttiđ eres-uv ulmuu, kii lii hiäivulâš paargon.

Ko jienâst tipšosaajeest, te jienâstmist kalga jienâsteijee já valjâpargee lasseen leđe fáárust jienâsteijee valjim teikkâ tuhhiitem sämitige valjâluvâttállâm jienâstemvuoigâdvuođâlâžžân merkkejum olmooš.

34 §

Jienârekinistem algâtem

Valjâlvdikodde aalgât jienârekinistem valjâtoimâttâs maŋa čuávvo vuossaargâ tijme 9. Jienârekinistem algâtem maŋa puáttám vuolgâttâskoverteh kuáđđojeh lehâhannáá huámmášumán vâldihannáá. Toimâttâsâst tuálloo pevdikirje.

Vâljeijeeseervi äššiumust já vâriäššiumust lii vuoigâdvuotâ leđe mielâdi jienârekinistmist.

35 §

Merkkim valjâluvâttâlmân

Jienârekinistem algâttuvvoo lekkâmáin vuolgâttâskovertijd já merkkiimáin puoh 30 já 31 §:st asâttum vuovvijn jienâstâm ulmuid vuolgâttâsreeivâ miäldásávt valjâluvâttâlmân.

Jienâ kalga kyeđđiđ huámmášumán vâldihannáá:

1) jis jienâstâm olmooš ij lah merkkejum valjâluvâttâlmân jienâstemvuoigâdvuodâlâžžân tâi jis šadda tiätun, et sun lii jáámmám ovdil valjâtoimâttâs algâtem;

2) jis vuolgâttâsreeivâ lii nuuvt vááijuvlâš, et ij pyevti visesvuodáin páhudíđ, kii ulmuid lii jienâstâm; tâi

3) jis valjâkovertân lii rahtum jienâsteije i tâi iävtukkâsân kyeskee teikâ eres äšittes merkkim.

Jis vuolgâttâsreeivâst šadda čielgâsin, et jienâstemvuoigâdvuodâlâš lii jienâstâm mangii 30 tâi 31 §:st uáivildum vuovvijn, te huámmášumán váldoo tuše ohtâ vuolgâttâskovertijn.

Eres jienâstem ko valjâpeeivi jienâstem kalga kyeđđiđ vâldihannáá huámmášumán meid, jis jienâstemkuávu valjâluvâttâlmân tohhum miärkkumijn šadda čielgâsin, et áášán kullee olmooš lii jienâstâm valjâpeeivi 31 g §:st uáivildum vuovvijn.

Ko puoh jienâstâm ulmuuh láá merkkejum valjâluvâttâlmân já jienâstmist huámmášumán vâldihannáá kuodđum valjâkoverteh vuolgâttâskovertijdis siste láá sierrejum meddâl

tuhhiittum valjâkovertij juávhust, te tuhhiittum valjâkovertih piäijojeh lehâhännáá valjâuurnán.

38 §

Vaaljâi puáttus miärášum

Sämitige jesânin šaddeh väljejuđ 21 puoh enâmustáá jienâid finnim iävtukkâssâd, toin iävttoin, ete sii juávhust láá ucemustáá 10 §:st asâttum meeri iävtukkâsah Aanaar, Ucjuv já lánuduv kieldâin sehe Suáđigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Jis 10 §:st asâttum mereh iä tievâ, te koččâmušâst orroo kieldâst tâi kuávlust väljejuvvojuh čuávuvâžžân enâmustáá jienâid finnim iävtukkâsah tienuuvt, ete 10 § vátámâšah olášuveh. Jis mottoom päikkikuávlust kieldâst tâi kuávlust iä lamaš asâttum meeri iävtukkâsah, te väljejuvvojuh čuávuvâžžân enâmustáá jienâid finnim iävtukkâsah päikkikuávlust.

Värijesânin väljejuvvo Aanaar, Ucjuv já lánuduv kieldâst sehe Suáđigil kieldâ Laapi palgâsist orroo iävtukkâsâin iävtukkâs, kote lii finnim väljejum iävtukkâsâi maņa čuávuvâžžân enâmustáá jienâid.

Jis jienâmereh láá siämmáá stuárusiih, iävtukkâsâi koskâsâš oornig čuávdoov vuárbádmáin.

Iävtukkâs kieldâ tâi kuávlust jienârekinistmist miärášuvá tađe miel, kost sust lii lamaš päikkikielâ iävtukkâsân asâttum meriääigi nuvâdijn.

39 §

Vaaljâi puáttus nonnim

Vaaljâi puáttus nannee valjâlâvdikodde čuákkimist, mon tot tuálá kuálmád peeivi jienârekinistem aalgâtmist.

Vaaljâi puáttus kalga almottiđ ájättâlhännáá riehtiministeriön, vâi tot puáhtá meridiđ sämitige jesânijđ já värijesânijđ tooimân čuávuváá toimâpaje ááigán.

40 §

Vaaljâi puátusân kyeskee väidim

Jienâstemvuoigâdвуođâlâš, kote arvâl, et vaaljâi puátus nonniimân kyeskee valjâlâvdikode toimâ tâi miäradâs lii laavâvuástásâš, puáhtá rähtiđ sämitige stiivrân vuoigimvátámâš majemustáá 14 peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás valjâlâvdikodde lii nonnim vaaljâi puátus. Nubástusucâmist valjâluvättâlmân kyeskee aašijn asâttuvvoo 5 lovvoost.

Sämitige stivrâ kalga kiedâvuššâđ vuoigimvátámâš huápulávt já majemustáá ovdil valjâive loopâ.

Sämitige stiivrâ miäradâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin alemuu haldâttâhriähtán majemustáá 14. peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás väidee lii finnim sämitige stiivrâ miäradâs tiättun. Nubástusucâmist nuávdittuvvoo mudoi, mii riehtijotemist haldâttâhaašijn adelum laavâst asâttuvvoo.

Jis valjâlâvdikode 1 momentist uáivildum miäradâs teikkâ toimâ lii lamaš laavâvuástásâš já tot lii vaiguttâm vaaljâi puátusân, te vaaljâi puátus kalga vuoigiđ já staatâräädi kalga táárbu mielđ meridiđ sämitige jesâniđ já värijesâniđ vaaljâi vyeigejum puátus mielđ.

Jis vaaljâi puátus ij paste vuoigiđ, vaaljâid kalga meridiđ uđđâsist toimâtemnáál.

40 c §

Tärhibeh njuolgâdusah

Riehtiministeriö asâttâssáin puáhtá adeliđ tärhibijđ njuolgâdusâid:

- 1) valjâid lohtâšuvvee kulluuttâsâin;
- 2) valjâluvättâlmân ucâluumeest já valjâluvättâlmist meddâlistmist sehe ucâmušân lahtemnáál
čielgiittâsâin;
- 3) valjâluvättâllâm uáinimnáálá tolâmist;
- 4) iävtukkâsucâmušâst já iävtukkâsluvättâlmist;

5) valjâpeeivi jienâstem orniimist, jis kioldâst lii eenâb ko ohtâ jienâstemsaje valjâpeeivi jienâstem várás;

6) jienâstemliipust; sehe

7) valjâääššikiirjij siäilutmist.

5 loho

Nubástusuuccâm valjâluvâttálmân kyeskee aašijn

41 §

Nubástusuuccâmlävdikode pargo já toimâväldi

Sämitige valjâluvâttállâmaašij nubástusuuccâmlävdikodde (nubástusuuccâmlävdikodde) tuáimá vuossâmužžân nubástusuuccâmtäässin sämitiggeest adelum laavâ 26 § miäldásii sämitige valjâluvâttállâm väldimân já tast meddâlistmân kyeskee aašijn.

Sämitige ohtâvuodâst tuáimee nubástusuuccâmlävdikodde lii jiečânâs já sorjomettumis toimâorgaan.

41 a §

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já eres jesâneh

Nubástusuuccâmlävdikode joodeet saavâjođetteijee, kii puáhtá leđe olesáigásâš.

Nubástusuuccâmlävdikoddeest lii ton lasseen uálgitoimâlážžân jesânin ohtâ lahâolmoošjeessân já kyehti äššitobdeejeessân. Ton lasseen nubástusuuccâmlävdikoddeest láá tuárvi ennuv värijesâneh. Värijesânân heiviittuvoo, mii laavâst asâttuvoo nubástusuuccâmlävdikode jesânist.

Talle jis saavâjođetteijee lii estâšum, te saavâjođetteijei asâttum toimâvääldi kiävttá nubástusuuccâmlävdikode lahâolmoošjeessân (värisaavâjođetteijee).

41 b §

Saavâjođetteijee já eres jeessân tohálâšvuotâ já nomâtem

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já lahâolmoošjeessân kolgâv tevidi tuámustovlilaavâ 10 love 1 § 1 momentist asâttum tuámmár almoliid tohálâšvuotâvátámâšaid.

Nubástusuuccâmlävdikode eres jesâniijn váttoo rievtsimielâlâšvuotâ, hárijánem nubástusuuccâmlävdikode toimâsuárgán sehe tárbuliih persovnlíih jiešvuodah. Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já eres jeessân ij taarbâš leđe merkkejum sämitige valjâluvâttâlmân.

Staatâräädi aasât nubástusuuccâmlävdikode kuudâ ihán häävild. Staatâräädi meerrid nubástusuuccâmlävdikoodán saavâjođetteijee viirgán tuáistáázân já eres uálgitoimâliid jesâniid toimâpajan. Nubástusuuccâmlävdikode asâttuvvoo sämitige iävtuttâs vuáduid.

Sämitige jeessân tâi värijeessân, valjâlävdikode jeessân tâi värijeessân tâi olmooš, kote lii sämitige palvâlusâst, ij pyevti kuullâđ nubástusuuccâmlävdikoodán. Ovdii beln 22 § miel iävtukkâssân sämitige vaaljâin ij pyevti leđe nubástusuuccâmlävdikode jeessân tâi värijeessân.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já eres jeessân kalga almottiđ jieijâs čonâlâsvuodâin. Čonâlâsvuodâin almootmân heiviittuvvoo, mii tuámustovlilaavâ (673/2016) 17 lovo 17 §:st asâttuvvoo äššitobdeejeessân kenigâsvuodâst almottiđ jieijâs čonâlâsvuodâin. Čonâlâsvuotâalmottâs adeluvvoo riehtiministeriön sehe tiättun nubástusuuccâmlävdikoodán. Čonâlâsvuodâid kyeskee tiäđui registeristmist nuávdittuvvoo, mii tuámárij čonâlâsvuotâ- já uálgitoimâregisterist adelum laavâst asâttuvvoo (565/2015).

41 c §

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já jeessân saje šoddâm áávus

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já jeessân vuoigâdvuodâst pissood jieijâs pargoost heiviittuvvoo, mii tuámmárvirge haldâšeijest asâttuvvoo.

Jis nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee tâi eres jeessân pargo šadda áávuus kaskoo toimâpaje, te meriduvvoo maajeeldpuáttee kidâ ton toimâpaje loopâ räi.

41 d §

Tuámmártáhádâs

Ko nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já eres jeessân aalgât pargoost, te sij kalgeh adeliđ tuámmártáhádâs, jis sij iä lah porgâm tom jo ovdeláá. Tuámmártáhádâs addelmist asâttuvvoo tuámustovlilaavâ 1 lovo 7 §:st.

41 e §

Saavâjođetteijee já eres jeessân sajadâh

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já eres jeessân lii sorjomettum tuámuvääldi kevtidijnis.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já eres jeessân tuáimá tuámmár ovdâsvástádâssáin, mast asâttuvvoo tärhibeht tuámustovlilaavâ (673/2016) 9 lovvoost.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjođetteijee já jeessân lii kenigâs iärániđ jieijâs pargoost ton mánuppaje nuvâdijn, mon ääigi sun tiävdá 70 ihheed.

41 f §

Oovdânpyehteeh

Nubástusuuccâmlävdikoddeest lii tarbâšum meeri váldu- tâi uálgitoimâliih oovdânpyehteeh já eres pargoviehâ.

Nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehtest kalga leđe tuámmár viirgán tohálâš tođhos. Oovdânpyehtee pargoin meriduvvoo tárhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oorngist.

Nubástusuuccâmlävdikode noomât nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehteid já eres pargovievâ.

41 g §

Nubástusuuccâmlävdikode čuávdimčuákánpieijâm

Nubástusucâmân kyeskee ääših čuávdojeh nubástusuuccâmlävdikoddeest oovdânpyehtim vuáđuld olesčuákkim ääigi.

Olesčuákkim lii meridemvâldálâš, ko mielđi lii saavâjođetteijee já ucemustáá kyehti jeessân.

41 h §

Ääši kiedâvuššâm

Ääši kiedâvušmân nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo riehtijotemist haldâttâhaašijn adelum laahâ, jis taan laavâst ij sierâ nubenáál asâttuu.

Nubástusuuccâmlävdikode adelem miärádâs lii nuuvtá.

41 i §

Kiedâvuššâm almosvuotâ

Riehtijotteem almosvuodâst nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo, mii riehtijotteem almosvuodâst haldâttâhtuámustoovlist adelum laavâst (381/2007) asâttuvvoo.

41 j §

Ruttâdem

Nubástusuuccâmlävdikode koloh máksojeh staatâ ruuđâin.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já jesânij päälhih meriduvvojeh riehtiministeriö nonnim vuáđustâsâi miäldásávt.

41 k §

Pargo-oornig

Nubástusuuccâmlävdikode organisaatiost, pargovuovijn já pargovievâst meriduvvoo tärhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oornigist, mon nubástusuuccâmlävdikode olesčuákkim nannee.

41 l §

Nubástusuuccâmmonâttállâm

Nubástusuuccâmlävdikoodán čujottum väidim kalga toimâttiđ valjälävdikoodán 14 peeivi siste valjälävdikode vuoigimvátámâš keežild tohum miäradâs tiättun finniimist.

Valjälävdikodde kalga ájättâlhánnáá toimâttiđ väidim, áásán kyeskee äššikiirjijd já jieijâs ciälkkámuš väidimist nubástusuuccâmlävdikoodán.

Jis valjälävdikoodán šaddee väidim lii puáttám meriääigist nubástusuuccâmlävdikoodán, te väidim ij kuođduu tain vuáđustâssáin tuđháhánnáá. Ton tiileest väidim kalga tállán toimâttiđ valjälävdikoodán.

Nubástusuuccâmlävdikodde kalga kiedâvuššâđ väidim huápulâžžân.

Nubástusucâmist nubástusuuccâmlävdikode miäradâsân asâttuvvoo 41 m §:st.

41 m §

Jotkävaidim alemuu haldättähriähtán

Nubástusuuccâmlävdikode miäradâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin alemuu haldättähriähtán, jis alemus haldättähriehti mieđeet väidimlove.

Väidimlove kalga mieđettiđ, jis laavâ heiviitem tááhust eres siämmáasullâsâš tábáhtusâin tâi riehtivuáháduv ohtâlâšvuodâ tiet lii tehálâš tuáivuđ ääši alemuu haldättähriehti čuávdimnáálá já väidimlopeucâmušâst lii oovdân puohtum vuáđustállum nabdos tast, et nubástusuuccâmlävdikode miäradâs lii vuáđudum olgooštmân tâi čielgâ laavâvuástâšvuotân.

Mudoi nubástusucâmist alemuu haldättähriähtán heiviittuvvoo, mii riehtijotemist haldättâhaašijn adelum laavâst asâttuvvoo.

6 loho

Sierânâs njuolgâdusah

42 §

Nubástusuuccâm

Sämitige stiivrâ já lävdikode sehe sämitige asâtem eres toimâorgaan miäradâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin sämitiigán jis taan laavâst teikâ eres laavâin ij nubenáál asâttuu. Sämitige miäradâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin alemuu haldättähriähtán. Nubástusucâmist asâttuvvoo riehtijotemist haldättâhaašijn adelum laavâst.

43 §

Pargovievâ väldim

Sämitigge noomât tâi váldá jieijâs pargovievâ.

43 a §

Vuoigâdvuotâ iäláttâhân

Sämitige palvâlusâst orroo ulmuin lii vuoigâdvuotâ iäláttâhân já sii jäämmim maŋa sii hiätu-uázžoin lii vuoigâdvuotâ peerâiäláttâhân staatâ vaarijn hiäivulijn oosijn siämmái njuolgâdusâi miel ko staatâ palvâlusâst orroo ulmuin já sii hiätu-uázžoin.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum iäláttâhtorvo orniimist šaddee koloin sämitigge lii kenigâs mäksiđ iäláttâhmaávsu tienuuvt ko staatâ iäláttâhruttâráajust adelum laavâst (1297/2006) asâttuvvoo.

Iäláttâhtorvo olášuttem várás sämitigge kalga jyehi ive almottiđ staatâkontturân tiäđuid jieijâs palvâlusâst orroo ulmuin. Tiäđuh almottuvvojeh staatâkonttur adelem ravvui miel.

Jis iäláttâhmaávsu iä määvsi meriääigi siste, te staatâ iäláttâhruttâráajun piärröo ihásâš maŋanemriänttu riänttulaavâ (633/82) 4 § 1 momentist uáivildum riänttuvuáđu miel.

Iäláttâhmaávsuid já maŋanemriäntuid uázžu peerrâđ ton oornigist ko viäruu já máávsui olášutmist adelum laavâst (706/2007) asâttuvvoo.

43 b §

Syeligâsâsttoollâm- já vaahâgsajanmáksukenigâsvuotâ

Sämitige tâi 4 §:st uáivildum toimâorgaan jeessân teikkâ 18 c §:st uáivildum tilitärhistejee ij uážu lovetáá adelid viäruulmui tiätun ige anneeđ priivaatlávt ävkkín, maid sun lii pargos tipšodijn finnim tiettiđ nube ulmuu persovnlíi tiileest, ekonomâlii sajaduvâst teikkâ finnodâh- tâi áámmátsyeligâsvuođâst.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum olmooš lii kenigâs sajanmäksiđ vaahâg, mon sun lii tátulávt teikâ toovâtmist tovâttâm sämitiigán. Siämmáš kuáská vahâgân, mii lii tovâttum nuubán taam laavâ rikkomáin.

Vaahâgsajanmáávsu sovâttâlmist sehe, jis máksukenigâsah láá maangah, lii ovdâsvástádâs jyehimist vyeimist, mii vaahâgsajanmáksulaavâst (412/74) asâttuvvoo.

Virgeulmuu já pargee vaahâgsajanmáksukenigâsvuođâst lii vyeimist, mii vaahâgsajanmáksulaavâst já eres saajeest asâttuvvoo.

Taat laahâ puátá vuáimán peeivi máánust 20 .

Sämitiigán, mon toimâpaje lii koskân talle, ko taat laahâ puátá vuáimán, heiviittuvoo 10 § tagarin ko tot lâi taan laavâ vuáimán puáđidijn.

Sämitigge, mon toimâpaje lii koskân talle ko taat laahâ puátá vuáimán, juátká jieijâs pargoost tassaas ko vuossâmuš taan laavâ mield väljejum sämitigge aalgât toimâpaajees.

Talle ko taat laahâ puátá vuáimán, kiedâvuššâmnáál orroo 9 §:st uáivildum áášán heiviittuvoo 9 §, mii lii lamaš vyeimist, ko taat laahâ puátá vuáimán. Tággáár áášán iä heivit taan laavâ 9 a já 9 b §:jd.

2.

Laahâ

rikoslaavâ 40 lovo 11 § rievâdmist

Ovdâskode miâradâs miel

rievâduvvoo rikoslaavâ (39/1889) 40 lovo 11 § 1 saje, tagarin ko tot lii laavâst 641/2002, çuávuvávt:

40 loho

Virgerikosijn

11 §

Miâruštâlmeh

Taan laavâst uâivilduvvoo:

1) virgeulmuin olmooš, kote lii virge- teikkâ toos paldâlistoo palvâlemkoskâvuodâst staatân, pyereestvaijeemkuávlun, pyereestvaijeemovtâstumán tâi kieldân teikkâ kieldâovtâstumán teikkâ kieldâi eres almosriävtâlii ohtsâštoimâorganân, ovdâskoodán, staatâ finnodâhlâjádâsân teikkâ evangellâš-luuteerlii kiirkon teikkâ ortodoksilii kiirkon teikkâ ton servikoodán teikkâ servikuudij ohtsâštoimâorganân, Åland eennâmkoodán, sämitiigán, Suomâ Paanjin, Aalmugiälâttâslâjádâsân, Pargotievâsvuotâlâjádâsân, Kevan, Kieldâi táhádâskuávdázân tâi Kieldâ- já pyereestvaijeemkuávlupargodeleijeh KT:n;

Taat laahâ puátá vuáimán peeivi máánu 20 . .

Helsingist 14.12.2023

Uáiviminister

Petteri Orpo

Riehtiminister Leena Meri